

דף צה.

עין משפט א.

ח"מ פימן רכז סעיף ג.

ג. היתה האונאה פחות משישית בכל שהוא כגון מכר שוה שבעים בשישים ופרוטה ^מ אינו חייב להחזיר כלום, דכל פחות משישית הדרך למחול ^ג.

עין משפט ב.

ח"מ פימן רכז סעיף ד.

ד. היתה האונאה יותר על שישית ^ס כל שהיא כגון שמכר שוה שישים בחמשים פחות פרוטה בטל המקח. והמתאנה יכול להחזיר החפץ ^ע ולא

מ. דבענין זה אין שום שישית מאף צד אבל הרמב"ם והטור כתבו כגון שמכר שישים בחמשים ופרוטה, או שישים בשבעים פחות פרוטה, ותמה ע"ז המגיד שם בהלכה ג' דלמה יהיה זה מחילה דבמכר שוה שישים בחמשים ופרוטה, אף שאינו שתות בשווי המקח, מ"מ הוא יותר משתות מצד המעות שקיבל, ועיין בט"ז מה שיישב. ומכאן כתב הפעמוני זהב שמר"ן חולק על דין הרמ"א מהמרדכי שהביא בסוף סעיף ד' ולית ליה דברי המרדכי ע"ש. וכמו שכתב בבד"ה בב"י, וא"כ מכר שוה שישים בחמשים ופרוטה מצד המעות הוי יותר משתות והמקח בטל.

נ. שכן דרך המקח וממכר שאין הלוקח והמוכר יכולים לצמצם ולכוון המקח, לכך מוחלין עד שתות. סמ"ע ס"ק ב'.

ס. היינו משני הצדדים גם מצד המקח והמעות אז בטל המקח. ופשוט מגמ' בב"מ נ' ע"ב, ובפעמוני זהב כתב דלדעת מר"ן בסעיף ג' ה"ה מכר שוה שישים בנ"א בטל המקח, ומ"מ הרמב"ן והרשב"א שם הסכימו שאם היתה האונאה בכדי שאין הדעת טועה שהיא מחילה וכמ"ש בס"י ר"כ סעיף ח' ולקמן בסעיף ט', וכ"כ בפעמוני זהב אלא שהקשה הרב ממש"כ מר"ן בסעיף כ"ט וז"ל העבדים והקרקעות והשטרות אין להם אונאה אפי' מכר שוה אלף דינר בדינר והקשה מה הלשון אפי' שזה אדרבא הואיל ומכר בדבר שאין הדעת טועה בו כמו אלף בדינר ע"כ אין כאן ביטול מקח אלא מחילה ואפי' במטלטלין. ועוד הקשה הרב על דברי הרמ"א שם שכתב דכל שהוא יותר מפלגא הוי אונאה וחייב להחזיר והרי יותר מפלגא אין הדעת טועה והוי מחילה ומדוע לחייבו להחזיר, והביא שמצא ללחם משנה בהלכות מכירה פ"ב שהקשה הקושיות הנ"ל. אלא שהקשה עוד מסעיף ט' ששם נפסק רק אם מכר מפני דוחקו וזילזל במכירתו יותר מכדי שהדעת טועה אינו יכול לחזור דידע ומחיל והקשה הרב דמסי' ר"כ סעיף ח' אין צורך מפני דוחקו אלא העיקר אם אין הדעת טועה הרי זה במתנה ומחיל. והכריח בסוף דמש"כ מר"ן ידוע מפני דוחקו לאו דוקא והעיקר אם אין הדעת טועה הוי מתנה ע"ש.

ע. אבל אינו יכול לתבוע אונאתו, שהמאנה יכול לומר לו או חזור במקחך או יהיה בידך כמו שהקנתיהו, כ"כ הטור סמ"ע ס"ק ו'. וא"כ ה"ה אם מכרו כבר הלוקח לחפץ אינו יכול לבקש אונאתו מהמוכר. וכ"כ בפעמוני זהב אלא שכתב דזה ביותר משתות אבל בשתות בדיוק שאין יכול לבטל המקח גם במכרו לחפץ הלוקח תובע אונאתו.

- יקנה כלל, אבל המאנה אינו יכול לחזור ^ב אם רצה השני וקיבל.
- * וי"א דגם המאנה יכול לחזור בו אלא א"כ נתרצה המתאנה פעם אחת, או ששתק יותר מהשיעור המתבאר בסעיף ז' ^ז.
- * מכר לו שוה שישים בחמשים ואחד, או שוה חמשים ואחד בשישים, שאין כאן אונאה של שתות מקח ולא שתות מעות ^ק אלא שלגבי אחד הוי ביטול מקח ^ר ולגבי השני הוי מחילה, בזה אנו הולכים אחר המקח ^ש הן לענין מחילה הן לענין ביטול מקח, דטועים אנשים בדמי המקח ואינם טועים במעות ^ת.

עין משפט ג. חו"מ סימן רכז סעיף ב

- ב. כמה תהיה האונאה וחייב להשיב, שישיית מצד אחד, ואין משגיחין על השני ^א בין הוא ביטול מקח שזה יותר משישיית בין פחות משישיית שזה מחילה.

- פ. שלא יהיה חוטא נשכר. סמ"ע ס"ק ז'. מ"מ אם המתאנה תובע אונאתו המאנה גם יכול לחזור. כ"כ ה"ה ברמב"ם בהלכה ג'.
- צ. הטעם, דכל זמן שלא נתרצה המתאנה לא נגמר עדיין המקח, לכן שניהם יכולים לחזור, משא"כ כשכבר נתרצה או עבר זמן כדי שיראה, דלא גילה המתאנה דעתו כלל, הוי כאילו נתרצה מתחילה. סמ"ע ס"ק ח'. ועיין בפעמוני זהב דהכריח דעת הרי"ף ורמב"ם ומר"ן דכל זמן שלא תבע אונאתו אין המאנה יכול לחזור בו ואם תבע אונאתו גם המאנה יכול לחזור שנתבטל המקח.
- ק. דלגבי שיווי המקח הוא פחות משתות, ובחשבון המעות שקיבל המוכר הוא יותר משתות המעות.
- ר. במכר שוה שישים בחמשים ואחד, דלגבי שיווי המקח הוא פחות משתות דשתותו הוא עשרה ולא נתאנה המוכר כי אם בט', ולגבי קבלת המעות הוא יותר משתות, דשתות של נ"א הם שמונה וחצי והרי נתאנה מחצית והוי ביטול המקח מצד המעות. ובמכר שוה נ"א בשישים הוא להיפך, דאחר שווי המקח הוא יותר משתות ובטל המקח, ומצד קבלת המעות הוא פחות משתות דשתות היא עשרה ולא קיבל רק ט'. סמ"ע ס"ק ט'.
- ש. נמצא דבמכר שישים בנ"א הוי מחילה, ובמכר נ"א בשישים הוי ביטול המקח, כי ביחס לשווי המקח ישנו יותר משתות ונתאנה הלוקח. סמ"ע ס"ק י'.
- ת. דכל שאין שם שתות עליו משום צד, אזלינן בתר המקח, ואף דהוא יותר משתות מצד המעות, לא אמרינן דטעו, שאין רגילין לטעות בחשבון נתינת הדמים ואמרינן דמחל לו. סמ"ע ס"ק י"א.
- א. ממימרא דשמואל בב"מ מ"ט. וסמ"ע ס"ק ג'. וכתב ה"ה בפיי"ב ממכירה הלכה ב' המחבר כתב ד' צדדים, שנים מהם מוסכמים בגמ' בב"מ מ"ט ע"ב, והם שוה שש בחמש

כיצד הרי שמכר שוה שש בחמש^ב או שוה שבע בשש^ג. או שוה חמש בשש^ד או שוה שש בשבע^ה. הרי זו אונאה ונקנה המקח וחייב המאנה לשלם האונאה ולהחזירה כולה^ו למתאנה.

עין משפט ד. חו"מ סימן של סעיף א

א. המקבל שדה מחבירו ליטע בה אילנות מקבל עליו בעל השדה עשרה אילנות ריקים ושוממין לכל מאה אילנות^ז. יותר מזה מגלגלין עליו את הכל^ח.

עין משפט ה. חו"מ סימן רל סעיף ב

ב. אמר לו מרתף של יין לתבשיל ולא אמר "זה", או אמר לו חבית של יין^ט אני מוכר לך נותן לו יין שכולו יפה^י וראוי לתבשיל.

- ושוה שש בשבע, אבל שוה חמש בשש או שבע בשש, במחלוקת רב ושמואל במציעא מ"ט ע"ב, ופסק הרמב"ם כשמואל דתניא כוותיה.
- ב. כאן המוכר נתאנה בשישית אבל מצד המעות שנתן הלוקח החשבון הוא יותר משישית.
- ג. הוא שישית במעות מצד הלוקח, הגם שמצד המוכר זה יותר משישית.
- ד. נתאנה הלוקח ומצידו זה בדיוק שישית במעות הגם שמצד המוכר לפי החשבון הונה אותו יותר משישית.
- ה. נתאנה הלוקח אבל לפי החשבון, השישית בדיוק בצד המוכר, אבל מצד הלוקח שילם יותר משישית.
- ו. ולא נאמר שיחזיר עד שימעט משישית, ואז הוי מחילה בשאר וכמו בסי' רי"ח סעיף ח' ודומה גם בסי' רכ"ט. סמ"ע ס"ק ד'.
- ז. מברייא ב"ב צ"ה ע"א וגירסת הר"י מיגש לסאה.
- ח. דכל דבר שאינו רגיל להיות, אמרינן שמחמת שפשע בהם נעשה כן, וכולם נעשו רקים ושוממין מחמתו וע"כ מגלגלין עליו את הכל גם העשרה למאה. סמ"ע ס"ק ב'.
- ט. דא"א לומר שבחבית אחת יהיו ט' חלקים יין והעשירית רע. ולפ"ז אפי' התנה לתבשיל דכוונתו יין הראוי להיות בחבית אחת. סמ"ע ז'.
- י. כיון שלא אמר זה ואמר לתבשיל שצריך לעמוד לזמן מרובה צריך לתת לו יין שכולו טוב.

דף צה:

עין משפט א.

ח"מ סימן רל פעיף ב

עיין בסעיף הקודם

עין משפט ב.

ח"מ סימן רל פעיף א

א. האומר לחבירו מרתף זה של יין אני מוכר לך להשהותו כדי להסתפק ממנו מעט מעט לתבשיל^ב או לשתותו מעט מעט או מכר לו מרתף של יין סתם^ל, הרי הלוקח מקבל עליו עשירית הקנקנים שלא יהיה יינם טוב^מ אלא התחיל להשתנות.

עין משפט ג.

ח"מ סימן רל פעיף ג

ג. אמר לו מרתף זה או חבית זו של יין אני מוכר לך נותן לו יין הנמכר בחנות שהוא בינוני^ב לא רע ולא טוב.

עין משפט ד.

ח"מ סימן רל פעיף א

עיין לעיל עין משפט ב

עין משפט ה.

או"ח סימן רד פעיף א.ד

א. על דבר שאין גידולו מן הארץ^ב כמו בשר בהמה חיה ועוף דגים

ב. היינו להטעים התבשיל כיון שדבר זה צריך לזמן מרובה צריך ליתן לו יין שכולו טוב, ורק משום שאמר זה, מקבל עליו עשרה למאה. סמ"ע ס"ק א'.

ל. ולא אמר למקפה דהיינו לתבשיל ולא "זה" כי אז מקבל עליו ג"כ עשרה למאה. סמ"ע ס"ק ג'.

מ. ממשנה ב"ב צ"ג ע"ב. וגמ' צ"ה ע"ב, ושיעור זה כך היה ידוע לחז"ל, שעל הרוב בק' קנקנים רגיל להיות עשרה שכבר התחילו להשתנות. סמ"ע ס"ק ד'.

וברע"א על השו"ע הביא מה"ה פי"ז ממכירה הלכה ג' שהרבה מפרשים כתבו שאם היה היין עדיין בקנקני המוכר והחמיץ תוך ג' ימים, אפי' לא אמר לו למקפה הרי הוא ברשות המוכר, אא"כ טילטלו ונידנדו וזה גם דעת הר"ן הובא בב"י.

נ. פירוש שהתחיל קצת להחמיץ. סמ"ע ס"ק ח'.

ס. ברכות מ' משנה וברייתא. האוכל חלמון ביצה לצחצח קולו יברך כיון שזה מזונו אף שאינו נהנה בטעם אכילתו, ושיעורו לענין ברכה אחרונה בכזית כדין אוכל, אבל בחלבון יש להסתפק אם דינו כאוכל או כשתייה, כה"ח אות א'.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

או ביצים וחלב וגבינה ^ע מברך שהכל.

ב. על הפת שנתעפשה, ותבשיל שנשתנה צורתו ונתקלקל ^פ, ותמרים שבישולם ושרפם החום ויבשו ^ז, ועל חגבים טהורים ^ק ועל המלח, ומי מלח ^ר, ועל המרק ^ש ועל כמהין שנמצאים תחת הקרקע ומתהוין משומן הארץ, ועל הפטריות ^ח ועל הרך שניתוסף בענפי הדקל ובשנה הראשונה הוא רך וראוי לאכילה ^א, ועל לולבי גפנים, ועל שקדים מתוקים שאוכלים אותם כשהם רכים בקליפתן ^ב, ועל תבואה שלא הביאה שלישי ^ג, ועל דלעת חיה ^ד, ועל קמח של חטים או שעורים אפי' קלוי, ועל שכר תמרים או שעורים, וכן על מי שעורים ^ה שמבשלים לחולה, ועל עשבים שבמדבר שאינם נזרעים ^ו, ועל כמוץ וכסבור שעשויים להטעים המאכל ולא לאוכלם, ועל החומץ, שעירבו במים עד שראוי לשתייה על כולם מברך שהכל נהיה בדברו ^ז.

ע. אם בירך על הגבינה או על החלב אדמה בדיעבד יצא כיון שהם גידולי גידוליה של הקרקע, וכן אם בירך מיני מזונות על כל דבר יצא דבלשון תורה הכל נקרא מזון חוץ ממים ומלח, כה"ח אות ב'.

פ. היינו נתקלקל קצת אבל הרבה אין מברכין עליו דלא ראוי לאכילה, ב"י, וט"ז בס"ק ב'.

צ. ה"ה אם נפלו מן האילן לפני בישולן, מ"א ס"ק ב'.

ק. מרש"י ברכות מ' ע"ב, והוא הגובאי.

ר. היינו שנתנו בו הרבה מים וראוי לאכילה.

ש. היינו מרק של בשר, אבל מרק של פירות הדבר במחלוקת כמ"ש בסי' ר"ב סעיף יו"ד, כה"ח אות ז', ועיין בכה"ח שם אות ע"ג.

ת. וצריך להזהר אם יש בהם תולעים, כה"ח אות ח'.

א. כיון שעיקר נטיעת הדקל אינו אלא לתמרים, לכן על הרך של הדקל מברך שהכל.

ב. וכיון שלא נוטעים אותם בשביל קליפה זו אלא בשביל הפרי ברכתם שהכל. כה"ח אות י"א.

ג. וה"ה כל פרי האדמה שלא נגמר בישולו ברכתו שהכל, מ"א ס"ק ז', אבל בפרי העץ חשוב מיד בהוצאת הפרי ומברכים עליו פרי העץ אם אינו מר ונאכל בשעת הדחק, כה"ח אות י"ב.

ד. אבל על מבושלת מברך אדמה, כמ"ש בסי' ר"ה.

ה. ואם עושה אותו עבה וסמיך ברכתו מזונות, אבל כשעושהו רך כמו מים ברכתו שהכל, כה"ח אות ט"ז.

ו. ולדעת האר"י ז"ל יש לברך עליהם אדמה, כה"ח אות טו"ב.

ז. היו"ד של נהיה עם קמץ ולא עם סגול, כה"ח אות כ"א.

ה. וכל שבני אדם נמנעים לשתותו משום חמיצותו אין מברכין עליו
גפן אלא שהכל ה.

ה. כיון שלא נעשה עדיין חומץ גמור, לבוש. ואם טעה ובירך גפן יצא, כה"ח אות כ"ח.